

Incipit capitulum quintum.

Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum ihesum christum. per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem sed et gloriamur in tribulationibus. scientes quod tribulatio patientiam operatur. patientia autem probationem. probatio vero spem. Spes autem non confundit. quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis.

Postquam apostolus ostendit necessitatem gratie christi quod si ne ea nec cognitio veritatis gentibus nec circuncisio et lex iudeis profuerunt ad salutem. **Hic incipit commendare virtutes gratie.** Et circa hoc duo facit. Primo ostendit que bona per gratiam consequamur. secundo a quibus malis per eam liberemur ibi. Propterea sicut per unum hominem etc. Circa primum duo facit. primo proponit modum perveniendi seu vitam qua venimus ad gratiam. secundo ostendit bona que per gratiam consequimur ibi. Et gloriamur in spe glorie etc. Circa primum duo facit. primo exhortatur ad debitum gratie usum. secundo ostendit nobis gratie adiutorem. Per quem accessum etc. Dicit ergo primo. Dicitur est quod fides reputabitur omnibus ad iustitiam credentibus resurrectione christi que est causa nostre iustificationis. Iustificati igitur ex fide in christum scilicet per fidem resurrectionis effectum eius participamus. habeamus pacem ad deum scilicet subiciendo nos et obediendo ei. Job. 22. Acquisce igitur et tu habeto pacem Job. 9. Quis resistit ei et pacem habuit. Et hoc per ipsum christum dominum nostrum qui nos ad istam pacem perduxit. eph. 2. Ipse est pax nostra. Unde subdit per quem christum accessum habemus scilicet tanquam per mediatorem. per matrem vero. 2. Mediator dei et hominum etc. eph. 2. Per ipsum accessum habemus ambo in uno spiritu ad patrem. Accessum in quo in gratia ista id est in statu gratie. Jo. primo gratia et veritas per ipsum christum facta est. In qua id est per quam gratiam non solum resurreximus a peccatis. sed etiam stamus firmi et erecti per affectum in celestia. ps. Stantes erant pedes nostri. Ideo hos autem surreximus et erecti sumus. et hoc per fidem per quam scilicet gratiam consequamur non quod fides precedat gratiam cum potius per gratiam sit fides. eph. 2. Gratia estis salvati per fidem. scilicet quod primus effectus gratie in nobis est fides. Deinde cum dicit gloriamur in spe glorie etc. ostendit que bona nobis per gratiam proveniunt. Primo dicit quod per gratiam habemus gloriam spei. Secundo quod per gratiam habemus gloriam dei ibi. Non solum autem Circa primum tria facit. Primo ostendit magnitudinem spei in qua gloriamur. secundo eius vehementiam ibi non solum autem etc. tertio eius firmitatem ibi. Spes autem non confundit etc. Magnitudo autem spei considera tur ex magnitudine rei sperate quam ponit dicens. et gloriamur in spe glorie filiorum dei. id est ex hoc quod speramus nos adepturos gloriam filiorum dei. Per gratiam enim christi adepti sumus spiritum adoptionis filiorum dei ut dicitur. infra. 8. sap. 5. Ecce quomodo copulati sunt inter filios dei filii autem debetur hereditas patris infra. 8. Si autem filii et heredes hec autem hereditas est gloria quam deus habet in seipso. Job. 4. Si habes brachium ut deus etc. et huiusmodi spes indita est nobis per christum. prima per. primo. Regene

rauit nos in spem vitam per resurrectionem ihesu christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem etc. Et hec gloria que in futuro in nobis complebitur interim nunc in nobis impleatur per spem infra. 8. Spe salvi facti sumus. ps. Gloriantur in te omnes qui diligunt nomen tuum. Deum de cum dicit. Non solum autem etc. ostendit vehementiam huius spei. Qui enim vehementer aliquid sperat libenter sustinet propter illud etiam difficulta et amara sicut infirmus si vehementer sperat sanitatem libenter bibit potionem amaraz ut sanetur per ipsam. Signum ergo vehementis spei quam habemus propter christum est quod non solum gloriamur de spe future glorie. sed etiam de malis que pro ipsa patimur. Unde dicit. Non solum autem gloriamur scilicet in spe glorie sed etiam am gloriamur in tribulationibus per quas ad gloriam pervenimus. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum celorum. Jac. primo. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis. Et cum ostendit inter dicens scientes etc. ubi quatuor per ordinem ponit quorum primum est tribulatio de qua dicit quod tribulatio patientiam operatur. Non quidem sic quod tribulatio sit effectiva sed quia tribulatio est materia et occasio exercendi patientie actum infra. 12. In tribulatione patientes. secundo ponit patientie effectum cum dicit Patientia probationem. ecc. 2. In igne probatur aurum et argentum. homines vero receptibiles in camino humiliationis. Manifestum est enim quod detrimentum alicuius rei de facili sustinetur propter rem quam magis amamus. Unde si aliquis in rebus corporalibus et temporalibus patienter sustinet propter consequenda bona eterna sufficienter ex hoc probatur quod talis plus amet bona eterna quam temporalia. Sed contra id quod hic dicitur Jac. primo. Probatio fidei vestre patientiam operatur. Dicendum est autem quod probatio dupliciter potest accipi. Uno modo scilicet quod est in probato. et sic probatio est ipsa tribulatio per quam homo probatur. unde idem est dictum quod tribulatio patientiam operatur et quod tribulatio probat patientiam. Alio modo accipitur probatio pro probatum esse. Et ita accipitur hic quod patientia probationem operatur quia ex hoc quod homo patienter tribulationem sustinet redditur iam probatus. tertio subditur unum dicens. Probatio vero spem. scilicet operatur quia. scilicet per hoc quod aliquis iam probatus est potest de eo spes haberi et ab ipso et ab alijs quod ad hereditatem dei admittatur sap. 3. Deus probavit illos et invenit illos dignos se. Sic igitur de primo ad ultimum patet quod tribulatio viam parat ad spem. Unde si aliquis vehementer gloriamur de spe consequens est ut de ipsis tribulationibus glorietur. Deinde cum dicit. Spes autem non confundit ostendit huiusmodi spei firmitatem. Et primo ponit eam dicens. Spes autem hec quam speramus gloriam filiorum dei non confundit id est non deficit nisi homo ei deficiat. Ille enim dicitur a spe sua confundi qui deficit ab eo quod sperat. ps. In te domine speravi non confundar in eternum. ecc. 2. Nullus speravit in domo no et confusus est. secundo ibi quia caritas dei etc. ponit certitudinis spei duplex argumentum quorum primum est ex deo no spiritus sancti. secundum ex morte christi. ibi. Et quid enim christus etc. Dicit ergo primo ex hoc possumus scire quod spes non confundit quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Caritas dei autem dupliciter accipi potest. Uno modo pro caritate que diligit nos deus. Jere. 31. Caritate perpetua dilexi te. Alio modo potest dici caritas dei qua nos deum diligimus infra. 8. Certus suus quod neque mors neque vita, separabit nos a caritate dei. Quare autem caritas dei cordibus nostris diffusa est per spiritum sanctum qui datus est nobis. Spiritus enim sanctus qui est amor patris et filii datus nobis est nos adduci ad participationem amoris qui est spiritus sanctus. Et quod est participatio efficitur dei amatores. Et

Ad Romanos

hoc q̄ ip̄m amam⁹ signuz est q̄ ipse nos amet. puer. 8. Ego diligētes me diligo. Nō quasi nos p̄mo dilexerim⁹ deū sed q̄si ipse prior dilexit nos vt dicit. p̄ma Job. 4. Dicitur autē caritas qua nos de⁹ diligit in cordib⁹ nostris diffusa esse qz est in cordibus n̄ris patenter ostensa p̄ deū num sancti sp̄s nobis impressum. p̄ma Jo. 3. In hoc sci mus q̄m̄ manet in nobis de⁹ ⁊c. Caritas autē qua nos de⁹ um diligit⁹ dicitur in cordib⁹ nostris diffusa. i. quia ad om̄s mores ⁊ actus aīe p̄ficiendos se extendit. nā vt dicit p̄ma cor. 13. Caritas patiens est benigna est ⁊c. Ex vtroq; autē intellectu hōr verborū cōcluditur qz spes nō cōfundit. si enim accipiat caritas dei qua nos diligit deus. manifestuz est qz hīs q̄s diligit seipsuz nō negabit. deut. 33. Dilexit populos d̄s sancti in manu illius sunt. Similit̄ etiā si caritas dei accipiat quā nos deū diligimus. manifestuz est qz se diligentib⁹ bona eterna p̄parauit. Jo. 14. Si quis diligit me diligetur a patre meo. ⁊c.

Lectio tertia.

Ul quid enim xp̄us cum adhuc infirmi essemus secunduz tempus pro inuicis mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nāz pro bono forsitan q̄s audeat mori. Commēdat autē caritatez suaz de⁹ in nobis. quōz si cum adhuc peccatores essemus secundum tempus xp̄us pro nobis mortuus est. multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius. multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non soluz autem sed ⁊ gloriamur in deo per d̄m nostrum ihesū xp̄m per quē nunc reconciliationem recepimus.

Post q̄ apostolus ostendit firmitatem spei per donuz sp̄m sancti hic ostendit idem per mortē xp̄i. Et primo pro ponit questionem. secūdo ostendit difficultatem ibi. Vix enim pro iusto ⁊c. tertio determinat questionem veritatez ibi. Commēdat autē suā caritatez ⁊c. Dicit ergo primo dicitur est qz spes nō confundit. quod quidez apparet hoc cōsiderāti. Et quid enim xp̄s cū adhuc infirmi essemus. i. infirmitate peccati. p̄s. Miserere mei d̄ne quoniam infirmus sum. Nam sicut per corporalem infirmitatem dissoluitur humoz debita armonia. ita etiā per peccatū debet⁹ ordo affectionum excluditur. Cum ergo adhuc infirmi essemus xp̄us mortuus est pro impijs p̄ma pe. 3. Xp̄us semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustus. Et hoc scdm̄ tempus id est vt certo tempore in morte moreretur die scz tertia surrecturus. Mat. 12. Sicut fuit ionas in ventre ceti tribus diebus. ⁊ trib⁹ noctibus sic erit filius hominis in corde terre. Hoc ergo magnum est si cōsideremus quis mortu⁹ sit. Magnū etiam est si considerare mus pro quib⁹ est mortuus. Nō potest autē esse vt tā magnum quid fiat nisi p̄pter aliquem certum fructum scdm̄ illud. ps. Que utilitas in sanguine meo dum descendo i corruptionē. quasi dicat. Nulla si nō sequat⁹ humani generis salus. Deinde cū dicit. Vix enim pro iusto ⁊c. ostēdit p̄dicte questionis difficultatē ex parte eoz pro quib⁹ xp̄us mortuus est. i. pro impijs dicēs. Vix enim quis id est aliquis mortu⁹ pro hoīe iusto liberando. quinnimo vt dicitur. p̄sa. 57. Iust⁹ p̄t ⁊ nō est qui recogitet i corde suo ⁊c. Ideo dico. vix moritur. Nā forsitan quis. i. aliquis ra-

tus ex zelo virtutis audeat mori p̄ bono homine. Rari enim est p̄pter hoc qz est maximū. vt em̄ dicitur. Jo. 15. Maiorem hāc dilectionem nemo h̄z ⁊c. Illud autē quod xp̄us fecit vt quis moriat⁹ p̄ impijs ⁊ iniustus nunq̄ inuenitur. Et ideo merito admirādum est quare xp̄us hoc fecerit. Potest autē ⁊ aliter legi vt p̄ iusto intelligamus aliquem in virtute exercitatū per bonum autē hominē innocentem. Et quis scdm̄ hoc iustus sit prestantior bono. t̄m̄ pro iusto vix aliquis moriet⁹. Cuius ratio est qz innocens q̄ per bonum intelligit⁹ magis miserandus videt⁹ p̄pter defectum etatis vel alicuius huiusmodi. Iustus autē qz perfectus est ⁊ absq; defectu nō habet in se mīe maliciā. Quis autē aliquis moriatur p̄ innocente potest ex compassioe misericordie puenire. Sed qz aliquis moriatur pro iusto prouenit ex zelo virtutis q̄ in paucioribus inuenit⁹ q̄ mīe passio. Deinde cum dicit. Commēdat autē ⁊c. respōdet premisse questionē. Et primo ponit responsonē. secundo ex hoc arguit ad propositum ibi. Multo ergo magis. tertio ostendit necessitatem p̄sequentez ibi. Si enim cui inimici ⁊c. Dicit ergo primo. Questum est quare xp̄us p̄ impijs mortuus est. Et ad hoc est responso qz per hoc deus suam caritatem cōmendat in nobis id est per hoc ostendit se nos maxime diligere. q̄si si cum adhuc peccatores essemus xp̄us mortuus est pro nobis. ⁊ hoc scdm̄ tempus sicut supra expositum est. ipsa autē mors xp̄i pro nobis caritatem ostendit dei quia dedit filium suuz vt pro nobis satisfaciēs moreretur. Jo. 3. Sic deus dilexit mundum ⁊c. Et ita sicut caritas dei patris ad nos ostenditur per hoc qz spiritum suum dedit nobis vt supra dictum est. ita ⁊ p̄ hoc qz dedit filium suum vt hic dicitur. Sed in hoc qz dicit cōmendat. immensitatem quādam diuine caritatis as signat. que quidem ostenditur tum ex ipso facto quia scilicet dedit filium suum vt moreretur pro nobis. tum ex parte nostre conditionis quia hoc nō fecit prouocatus nostris meritis cui⁹ adhuc peccatores essemus. ephē. 2. Deus q̄ diues est i misericordia p̄pter nimiam caritatē qua dilexit nos cū essemus mortui peccatis cōiustificauit nos xp̄o ⁊c. Consequenter cū dicit. Multo ergo magis ⁊c. concludit propositū ex premissis dicēs. Si xp̄us pro nobis mortuus est cum adhuc peccatores essemus multo magis uiuificati nunc in sanguine ipsius sicut supra tertio habitū est quem proposuit deus propiciatorum per fidem per sanguinem ipsius salui erimus ab ira id est a vindicta damnationis eterne quam propter peccata homines incurrūt. Ma. 3. Semina viparum quis demonstrauit ⁊c. Deinde cum dicit. Si enim cum inimici ostendit necessitatē p̄dicte consequentez que procedit a minori ad maius afirmando. Et est ibi obseruanda duplex comparatio minoris ad maius. Una quidez ex parte nostra. Alia ex parte xp̄i. Ex parte quidem nostra comparat inimicos reconciliatis. Minus enim videtur qz aliquis bene faciat inimicis q̄ iam reconciliatis. Ex parte xp̄i comparat mortez vt ⁊c. Potentior enim videtur vita eius q̄ mors. quia vt dicitur. 2. cor. ultimo. Mortu⁹ est ex infirmitate scilicet carnis nostre. sed viuit ex virtute dei. Et ideo dicit ratione cōclusum est qz multo magis uiuificati salui erimus per ip̄m Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo. et hoc per mortem filii eius. multo magis iam nos reconciliati salui erimus. ⁊ hoc in vita ipsius. Est autē considerāduz qz homo dicitur inimic⁹ deo dupliciter. Uno modo quia contra deum inimiciā exercet dum eius mandatis renititur. Job. 15. Accurrit aduersus deum erecto collo Alio modo per hoc qz deus homines odio habet. nō qui dem secundum ipsum quod fecit quia quātum ad hoc dicit Sap. 11. Dilexisti oīa ⁊ nihil odisti ⁊c. sed quātuz ad hoc qd̄ in hoīe inimic⁹ hō. i. dyabol⁹ fecit. i. q̄tum ad p̄ctū

Sap. 14. **S**icut odium sit deo impletur. Et ecc. 13. **A**lissimi odium habet peccatores. Subtrahit inimicitie causa. peccato per christum sequitur reconciliatio per ipsum sedem cor. 5. **D**eus erat in ipso mundo reconcilians sibi. **P**ecatum autem nostrum sublatum est per mortem filii eius. **C**irca quod considerandum est quod mors christi tripliciter considerari potest. **U**no modo secundum ipsam rationem mortis. **E**t sicut dicitur. Sap. primo. **D**eus mortem non fecit in humana natura. sed est per peccatum inducta. **E**t ideo mors christi ex communi ratione non fuit sic deo accepta ut per ipsam reconciliaretur. quia deus non letatur in perditione vinorum. ut dicitur sap. primo. **A**lio modo potest mortem christi considerari secundum quod est in actione occidentium que maxime deo displicuit. **U**nde contra eos petrus dicit. Act. 3. **N**os sanctum et iustum negastis et petistis homicidam. **U**nde mors christi sic considerata non potest esse reconciliatio. sed magis indignationis. **T**ertio modo potest considerari secundum quod precessit ex voluntate christi patris que quidem voluntas informata fuit ad mortem sustinendam tunc ex obedientia ad patrem. phil. 2. **F**actus est obedientis patri usque ad mortem. tum etiam ex caritate ad homines eph. 5. **D**ilexit nos et tradidit se pro nobis. **E**t ex hoc mors christi fuit meritoria et satisfactoria pro peccatis nostris. et in tantum deo accepta quod sufficit ad reconciliationem omnium hominum etiam occidentium christum ex quibus aliqui sunt saluati ipso orante quoniam dicitur Luc. 23. **I**gnosce illis quia nesciunt quid faciunt. **U**nde inde cum dicit. **N**on solum autem. **U**ndit que bona iam in re consideramus sequimur per gratiam dicentes. **N**on solum autem gloriatur in spe glorie quam in futuro expectamus. sed in deo id est in hoc quod sumus. etiam nunc deo coniungit per fidem et caritatem. primo cor. 1. et 2. cor. 10. **Q**ui gloriatur in domino. **E**t hoc quod dicitur de omnibus nostris in ipsum christum per quem etiam nunc in presenti tempore reconciliationem accepimus. ut de inimicis facti sumus amici. Col. primo. **P**er eum placuit reconciliari omnia. **P**ossit autem et continuari cum eo quod dicimus est salui erimus in vita ipsius a peccato et a pena et non solum salui erimus a malis sed etiam gloriatur in deo id est hoc quod erimus idem in futuro cum ipso. Jo. 17. **E**t sicut unum in nobis sicut et nos unum sumus.

Lectio tertia.

Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit et per peccatum mors. et ita in omnes homines mors pertransiit. in quo omnes peccaverunt.

Postquam apostolus ostendit que bona per gratiam christi consecuti sumus. hic sequenter ostendit a quibus malis per eam liberemur. **E**t circa hoc tria facit. **P**rimo enim ostendit quod per gratiam christi liberati sumus a servitute peccati. secundo ostendit quod per gratiam eius sumus liberati a servitute legis. 7. ca. ibi. **A**n ignoratis fratres. tertio ostendit quod per gratiam christi liberamur a damnatione. 8. ca. ibi. **N**ihil nunc damnationis. **C**irca primum duo facit. **P**rimo ostendit quod per gratiam christi liberamur a peccato originali perituro. secundo ostendit quod ea tunc regimur contra peccata futura ibi. **Q**uid ergo dicemus. **C**irca primum duo facit. **P**rimo agit de processu peccati. secundo de processu gratie destruentis peccatum ibi. **S**ed non sicut delictum. **C**irca primum duo facit. **P**rimo ponit processum peccati. secundo ostendit eius nullitatem ibi. **E**t ita in omnes. **C**irca primum duo facit. **P**rimo ostendit peccati originem. secundo originem mortis. ibi et per peccatum mors. et dicit ergo primo quod per christum reconciliationem accepimus. **I**ta enim a christo reconciliatio preedit in mundum sicut per unum hominem. scilicet per adam peccatum intravit in hunc mundum. primo cor. 15. **S**icut in adam omnes mortuuntur ita et in christo omnes vivificabuntur. **E**t autem hic considerandus est

heretici pelagiani peccatum originale in pueris esse negantes hec verba apostoli dicebant esse intelligenda de peccato actuali. **Q**uod quidem secundum eos in hunc mundum intravit per adam in quantum omnes peccatores peccatum ad imitationem sunt illud osee. 6. **I**psi autem sicut adam transgressi sunt pactum. **S**ed sicut augustinus dicit contra eos si de introitu peccati actualis qui est per imitationem hic apostolus loqueretur. non diceret peccatum per hominem in hunc mundum intrasse sed magis per dyabolum quem peccatores imitantur secundum illud sap. secundo. **I**nvidia dyaboli mors. **E**t ergo intelligendum quod per adam peccatum in hunc mundum intravit non solum imitatione. sed etiam propagatione. id est per carnis originem. viciata secundum illud eph. secundo. **E**ramus natura filii ire. et in patre. **E**cce enim in iniquitatibus conceptus sum. **S**ed videtur hoc esse impossibile quod per originem carnis peccatum ab uno in alium traducatur. peccatum enim est in anima rationali que non traducitur per originem carnis. tum quod intellectus non est actualis corporis actus. et ita non potest per virtutem corporis feminis carni ut prius dicitur in libro de generatione animalium. tum etiam quod cum anima rationalis sit quedam res subsistens ut puta per se operationem habens et corpore corrupto non corrupta. sequens est quod non generetur corpore generato sicut alie forme que non possunt per se subsistere sed potius causata a deo. **C**onsequens igitur videtur quod nec peccatum quod est accidens anime quod possit per carnis originem traduci. **A**d hoc autem rationabiliter respondetur quod licet in semine non sit anima. est tamen in semine virtus dispositiva corporis ad anime receptionem. que cum corpore infunditur etiam eius modo conformatur. eo quod omne receptum est in recipiente per modum recipientis. **E**t ex inde videmus quod filii simulantur parentibus non solum in defectibus corporalibus sicut quod leprosus generat leprosum et podagricus podagricus sed etiam in defectibus anime sicut iracundus iracundum et amentes ex amentibus nascuntur. **Q**uamvis enim pes qui est subiectus podagre non sit in semine nec anima que est subiectum ire vel amerie est tamen in semine virtus formativa corporis ad membra et dispositiva ad animam. **S**ed adducere manet dubitatio quod defectus qui ex viciata origine trahitur non habent rationem culpe. **N**on enim merentur penam sed magis misericordiam. sicut prius dicitur de eo qui nascitur cecus vel quod cumque alio modo aliter orbat. **E**t hoc ideo quod de ratione culpe est quod sit voluntaria et in potestate hominis cui culpa imputatur. **S**ic igitur si aliquis defectus in nos provenit per originem primi parentis non videtur in nobis habere rationem culpe sed penam. **E**t ideo dicendum est quod sicut peccatum actuale est peccatum persone quod per voluntatem persone peccantis committitur. ita peccatum originale est peccatum nature quod per voluntatem principij humane nature commissum est. **E**st enim considerandum quod sicut diversa corporis membra partes sunt persone unius hominis ita omnes homines sunt partes et quasi quedam membra humane nature. **U**nde et porphirius dicit quod participatio ne spiritus plures homines sunt unius homo. **V**idemus autem quod actus peccati exercitus per aliquod membrum puta per manum vel pedem non habet rationem culpe ex voluntate manus vel pedis. sed ex voluntate totius hominis a qua sunt a quodam principio derivatur motus peccati ad singula membra. **E**t similiter a voluntate ade qui fuit principium humane nature tota inordinatio nature habet culpam rationem in omnibus ad quos pervenit quantum ad hoc quod susceptivi sunt culpe. **E**t sicut peccatum actuale quod est peccatum persone trahit ad singula membra per aliquem actum personalem ita peccatum originale trahit ad singulos homines per actum naturalem qui est generatio. **E**t ita sicut per generationem humane nature trahit. ita etiam per generationem traducit defectus humane nature qui est consecutus ex peccato primi parentis. **E**st autem hic

Ad Romanos

defectus carētia originalis i iusticie que erat primo homi-
ni diuinitus collata: nō soluz vt erat psona quedā singu-
laris sed etiā vt erat principiū humane nature vt. s. eaz si
mal cuz natura in posteros traduceret. Et ideo simili mō
amissionē huius originalis iusticie p peccatū ad posteros
transmisit hntem in eis rōnem culpe rōne iam dicta. Et
ideo dicit q̄ in processu originalis peccati psona infect
naturam. s. adam peccās viciatū humanā naturā s̄ post
modum in alijs natura viciata infect psonā dum. s. genē-
to imputat ad culpā nature vitii. ppter voluntatē primi
pentis vt dictuz est. Ex hoc autē patet q̄ licet primuz pec-
catus pmi pentis p originē traducat in posteros. alia ta-
men eius peccata vel etiā alioz hominū in filios non tra-
ducunt. q̄ per solū primū peccatū sublatū est bonū natu-
re qd̄ erat per originē nature traducendū per alia. Nō pec-
cata subtrahit bonū gratie psonalis qd̄ nō trāsit ad alios
posteros. s. inde etiā est q̄ quis peccatū ade delectum fue-
rit p suā penitentiā iuxta illud. Sap. 10. **E**duxit illum a
delicto suo. nō tñ eius pnia dīere potuit peccatū postero-
rum q̄ eius pnia fuit p actū psonalē q̄ vltra eius psonā
nō se extendebat. Et ppter hoc est vnuz tantū originale
peccatū q̄ solus defecit. psequēs primū peccatū origina-
liter derivat ad posteros. Et ideo ap̄lus singulariter dic̄
per vnū hoīem peccatū in hūc mūdum intravit. nō autēz
dicit pluraliter peccata qd̄ fuisset dicendū si de actualib⁹
loqueret. Dicit autē q̄nq̄ pluraliter peccata originalia si-
cut in. ps̄. **I**n peccatis pcepit me mater mea. q̄ p̄tinet vir-
tualiter multa peccata in q̄tum ex corruptione fomitis. in
clinamur ad multa peccata. Sed videt q̄ peccatū origina-
le nō intraverit in hūc mūdum p vnū hoīem. s. adā s̄ ma-
gis per vnā mulierē. s. euan que p̄mo peccauit scdm illd̄
ecc. 2. 5. **A** muliere factū est initū peccati et p illā omnes
morimur. Ad hoc rīdetur in glo. dupliciter. Vno modo
q̄ p̄tinetudo est scripture vt genealogie nō p mulieres s̄
per viros texant sicut patz. Ma. 1. et Luc. 3. Et ideo apo-
stol⁹ hic volēs quasi genealogiā quādam peccati dīdere
nō fecit mentionē de muliere s̄ solū de viro. Alio mō q̄
etiā mulier de viro supra est. et ideo qd̄ est mulieris attri-
buit viro. P̄t̄ etiā alio mō dicit et meli⁹ q̄ cū p̄t̄m origi-
nale traducat simul cū natura sicut dicitur est. sicut p virtu-
tem actiū viri muliere materiā ministrāte natura traduc-
tur ita et p̄t̄m originale. Unde si adā nō peccasset eua
peccāte non ppter hoc fuisset p̄t̄m tractū ad posteros
Nā em̄ est cā quare xp̄us p̄t̄m originale nō traxit q̄ ex
sola femina sine virili semine carnē accepit. ppter hoc ver-
bum apli aug. rīdetur iuliano heretico in hūc modū querēs
si nō peccat iste qui nascit nō peccat iste q̄ genuit nō pec-
cat ille qui cōdidit. per quas igitur rimas inter tot p̄s̄-
dia inocētie peccatū singls ingressum. Sed aug. respon-
det quid queri latente rimā cū habeat apertissimā ianūā.
Nā scdm apostolū p vnū hoīem peccatū in hūc mūdum
intravit. Cōsequēter tāgit ingressum mortis in munduz
cū dicit. Et per p̄t̄m mors. s. in hūc mūdum intravit secū-
dum illud sap. p̄mo. **I**n iustitia mortis est acquisitio. **A**
detur autē q̄ mors nō sit ex peccato sed magis ex natura.
v̄ripote pueniens ex necessitate materie. Et em̄ corpus
humanū ex cōtrarijs cōpositum. Unde est naturaliter cor-
ruptibile. Dicendū est autē q̄ natura humana dupliciter
potest p̄siderari. Vno mō scdm principia intrinseca et sic
mors est ei naturalis. vnde seneca dicit in libro de reme-
dijs fortuitoꝝ q̄ mors natura est hominis nō pena. Alio
modo p̄t̄ p̄siderari natura homis scdm q̄ per diuinā p̄-
uidentia fuit ei per iusticiā originalē p̄uissum. Que que-
dem iustitia erat quedā rectitudo vt mens hominis esset
sub deo et inferiores vires essent sub mente et corpus sub
anima. et omnia. exteriora sub homine ita. s. q̄ q̄d̄ mēs

hominis deo subderet vires inferiores subderent rationē
et corpus anime indeficiter ab ea vitā recipēs et extero-
ra homini vt. s. oia ei fuitēt et nullū ex eis nocumētū senti-
ret. Hoc autē p̄uidentia diuina disposuit ppter dignita-
tem anime rōnalis que cū naturaliter sit incorruptibilis
debebat sibi incorruptibile corpus. sed q̄ corpus qd̄ ē ex
cōtrarijs cōposituz oportebat esse organū sensus. et tale
corpus scdm naturā suā incorruptibile esse nō p̄t̄ supple-
uit potentia diuina qd̄ de erat nature hūane dās aie d̄tu-
tem cōtinendi corpus incorruptibile sicut faber si posset
daret ferro ex quo cultellū fabricat d̄tūtē vt rubiginē nul-
lam cōtraheret. Sic ergo postq̄ mens hominis p p̄t̄m
est a dei subiectione auersa. amisit virtutē cōtinendi infe-
riores vires et etiā corpus et exteriora. et sic incurrit in se
naturalē a cāis intrinsecis et violentiā ab exteriorib⁹ nocu-
mētis. **D**einde cū dicit ita et in oēs rē. **Q**uēdit vltima-
tem huius p̄cessus et q̄tum ad mortē et q̄tuz ad peccatū
ordine tñ retrogrado. Nā supra prius egit d̄ ingressu pec-
cati q̄ est cā ingressus mortis. nūc autē prius agit de vltimate
mortis tanq̄ de manifestū. et hoc est quod dicit. Et ita
mors. s. vt p̄t̄ m̄ p̄t̄m p̄t̄m p̄t̄m i oēs q̄. s. per origi-
nem viciatā contrahit hoīes necessitatē moriendi. 2. 2.
14. **O**ēs morimur. p̄t̄. Quis est hō qui vituit rē. **D**e
de tāgit vltimate p̄cessus peccati. cū dicit in quo omnes
peccauerūt qd̄ sicut aug. dicit in glo. p̄t̄ dupliciter intel-
ligi. Vno mō in quo. i. p̄t̄m hōie vel in quo. s. p̄t̄. q̄
sc̄z eo peccāte quodā modo oēs peccauerūt in q̄tuz in eo
erant sicut in prima sua origine. Sed cū xp̄us etiā origi-
nez ex adā traxerit vt patet Luc. 3. **V**idēt q̄ etiā ipse eo
peccāte peccauerit. Ad hoc rīdet aug. sup gen. ad litte-
ram q̄ xp̄us nō omni mō fuit in adam quo nos fuimus.
nos em̄ fuim⁹ et sc̄z corpulentā subām et scdm seminalē ra-
tionē. xp̄us autē fuit in eo solū sc̄z corpulentā subām. **Q**
quidā male intelligētes putauerūt q̄ tota substantia cor-
porum humanoz que p̄t̄inet ad veritatē humane nature
fuerit actu in adam vt p̄ quādāz multiplicationē diuina
virtute factā. si qd̄ sumptū est ab adā sit in tāta quantita-
te corporū ampliātū. Sed hoc est incōueniēs opa nature
miraculo attribueret: presertim q̄ videm⁹ q̄ corpus hūa-
num q̄tum cūq̄ sit de veritate humane nature corripitur
et accipit aliā formā. **U**nde q̄ omne generabile est corrup-
tibile et cōuerso. oportet dicere q̄ materia que ante gene-
rationē hoīs sub alia forma q̄ humana fuit: formā huma-
ne carnis assumpserit et sic nō totū qd̄ est in corporib⁹ nō
s̄stris ad veritatē nature pertinēs fuit actu in eodem. sed
solum scdm originē pur. s. effectus est in p̄t̄cipio actiū
scdm hoc ergo intelligendū est q̄ cū in nostra generatio-
ne sit et materia corporalis quā femina ministrat et vis ac-
tius que ē in semine maris vtrūq̄ per originē dicitur ab adā
dam sicut in primū principū. Et ideo dicimur in eo fuisse
et scdm rōnem seminalē et scdm corpulentā subām. q̄ sc̄z
vtrūq̄ ab eo p̄cessit. **I**n generatiōe autē xp̄i fuit corpulēta
substantia quā traxit de v̄gine. loco autē rōnis seminalis fuit
virtus actiua sp̄ssantici que non derivat ab adam et ideo
nō fuit in adāz scdm seminalē rōnem. sed tñ scdm substā-
tiam corpulentā. Sic igitur nos accepimus p̄t̄m ab adā
et trabimus atq̄ naturā humanā ab eo accipim⁹ sicut a
p̄t̄cipio actiū qd̄ est esse in eo scdm seminalē rōnem qd̄
quidēz nō cōpetit xp̄o vt dictū est. **V**idetur vltari⁹ q̄ pec-
catum originale nō trāseat in oēs. q̄ baptizati a peccato
originali purgātur per baptismū. et ita videtur q̄ nō pos-
sint ē posteros p̄t̄m trāsmittē qd̄ non habent. Dicendū
est autē q̄ per baptismū homo liberat ab originali peccato
q̄tum ad mentē sed remanet peccati infectio q̄tum ad
carnem. vnde. infra. 7. dicit aplus. **E**go ipse mente ser-
uio legi dei carne autē legi peccati. Homo autē nō generat

mente carnales filios sed carne. et ideo non trāsmittit no-
uitatem xpi sed vetustatem ade.

Lectio quarta.

Usque ad legē enim peccatus erat in
mundo. Peccatum autem nō impu-
tabatur cum lex non esset. sed reg-
nauit mors ab adam vsq; ad moysen: etiā in
eos qui non peccauerunt in similitudine p-
uaricationis ade. qui est forma futuri.

Postq; aplos ostēdit originē pcti et mortis siue ingressus
vtriusq; in mūdū: hic manifestat qd dixerat. primo ma-
nifestat ipm dicitū. scdo manifestat similitudinē quā innu-
ebat dicens ibi. Propterea sicut rē. tercio exponit simili-
tudinē ibi. Qui est forma futuri rē. Dixerat autē q; pec-
catum et mors in oēs trāsierunt et hoc qdem fm expositi-
onem augi. manifestare intendit p hoc q; etiā sub lege
peccatū remansit quasi lege illud excludere non valente.
Circa qd duo facit. primo manifestat ppositū qntum ad
peccatum. scdo quantum ad mortē ibi. Sed regnauit rē.
Circa primum duo facit. primo ostendit peccatū fuisse
etiā sub lege. scdo quid circa peccatū lex fecit ibi. Pec-
catū autē rē. Dicit ergo primo dicitū est q; omnes peccau-
erūt in adā q; nec etiā lex pctm abstulit. vsq; ad legē id ē
etiā sub lege. vt ly vsq; tenet in clusue pctm erat in mū-
do qd qdē pōt intelligi et de lege nature et de lege moysi.
sicut et de pcto actuali et de pcto originali. Peccatū etiā ori-
ginale erat in puulo vsq; ad legem nature. id est vsq; ad
vsum rationis p quem homo huiusmodi leges aduertit
ps. In peccatis cōcepit me mater mea. Nec tñ cessat hoc
peccatū lege naturali adueniēte in hoīe. sed magis excre-
scit p additionem pcti actualis q; vt dicit ecci. 7. Non ē
homo iust? in terra q; faciat bonū rē. Sed si intelligam?
de lege moysi. tunc q; dicitur peccatū fuisse in mūdo vsq;
ad legem. potest intelligi nō solū de originali sed etiā de
actuali. quia et ante legem et sub lege peccatū vtrūq; p-
mansit. puer. 20. Quis potest dicere mūdū est cor meū.
Quāuis autē lex pctm nō auferret: peccatū tñ cognitionez
fecit qd antea non cognoscebatur. Unde subdit. Pecca-
tum autē nō imputabatur. Quid quidē planū est si intelliga-
tur de lege naturali. Quāuis etiā peccatū originale sit in
parulo ante legem naturalem et reputet ei a deo: non ta-
men imputatur ei apud hoīes. Si autē intelligatur de le-
ge moysi planū ē qntū ad aliq; pctā actualia q; nō imputa-
bantur ante legem sicut illa que specialiter sunt per legē
phibita. q; hoīes peccata nō reputabāt sicut qd dicit exo.
20. Non cōcupiscēs rē. Imputabāt tamē qdā peccata
put erāt cōtrā legem nature. Cū et gen. 39. Joseph legi-
tur in carcerē missus. ppter adulteriū sibi impositū. Cō-
sequēter agit de morte dicens. Quāuis peccata ante legē
nō imputarētur tamē mors scz spūalis id est peccatum vt
eterna damnatio de qua dicitur in ps. Mors peccatoruz
pestifera. regnauit id ē potestate suā exercuit in homines
duēdo eos in dānationez ab adam p quē pctm intrauit
in mundum. vsq; ad moysen. sub quo data est lex. Jo. 1.
Lex p moysen data est. non solum in eos q; peccauerunt
actualiter sed etiā in eos qui non peccauerunt in simili-
tudine puaricationis ade q; actualiter peccauit. ofee. 6.
Ipsi autē sicut adā trāsgressi sunt pactuz rē. vsq; ibi. P-
uaricati sunt in me quia etiā pueri dānationē incur-
rebāt. Potest etiā et sub hoc sēsu itelligi de morte corp-
ali p quā manifestat pctm fuisse etiā cū nō imputabāt qst
dicat. pctm autē nō imputabāt ante legē s; ex hoc dephēdit
fuisse q; regnauit mors scz corpalis. pto qdē aliq; passio-
nes inducendo puta famem et sitim. et egritudinem. et

tandem totaliter dissoluendo. etiā in eos qui nō pecca-
uerūt in similitudinem puaricationis ade. id est in pue-
ros qui non peccauerunt actuali. quoniam etiā ipi mortem
corporealem antea et postea patiunt fm illd ps. Quis ē ho-
mo qui rē. Ambrosius autē aliter ista verba exposuit scz
de peccato actuali tantum et de lege moysi. Et fm euz in-
ducuntur hec verba ad manifestandum q; per primū pa-
rentem peccatū in hunc mūdū intrauit et in omnes tran-
siuit. vsq; enī ad legem id est ante legem moysi peccatū
erat in mundo scz pctm actuale. Hoīes enim multiplici-
ter peccabāt contra legē nature. Unde dicit gen. 13. Hoīes
sodomite pessimi erant. peccatum autē nō imputabatur cū
lex non esset qd est intelligendum nō quin imputaret qst
puniendus apud hoīes cū qdā legantur ante legem puni-
ti ab hoībus pro peccatis. vt patet gen. 39. et. 4. Sed nō
imputabāt qst a deo puniendū. Tunc enī nō credebāt hoīes
q; de? diuina facta vel puniret vel pmiaret. fm illd Job.
22. Circa cardines celi gambulat nec nra cōsiderat. S; postea
lege diuinitus data innotuit q; peccata imputan-
tur a deo ad penā et nō solum ab hoībus. Et ideo q; hoī-
mines nō credebāt se puniendos a deo p pctis. libere et
absq; freno peccabāt vbi humanū iudicium nō timebāt.
Et ideo subdit. Sed mors id est pctm regnauit id ē omni-
modā suam potestatem exercuit ab adam vsq; ad moysen
exclusiue. Nam p moysen data est lex que incepti regnuz
peccati diuiniere. Incutiens timorem diuini iudicij. fm
illud deu. 5. Quis det eos talem habere mentē vt time-
ant me et custodiant vniuersa mādāta mea: Regnauit in-
q; peccatum vsq; ad moysen nō tamē in omnes sed i eos
qui peccauerunt in similitudinem puaricationis ade.
Dicit enim ambrosius in antiquis libris nō inueniri hāc
negationē. non. Unde credit a corruptorib; appositum.
Adam quippe magis credidit pmissioni diaboli q; com-
monitioni diuine. vt patet gen. 3. Et ita quādamo dia-
bolum pretulit deo. Sic igitur in similitudine puaricatio-
nis ade puaricantur ydolatre qui relicto dei cultu diabo-
lum colūt. In tales ergo mors id ē peccatū totaliter reg-
nauit. quia eos oīo possedit. Fuerunt autē ante legē moy-
si viri dei cultores q; et si peccarent nō tamē peccatum in
eis regnabat q; non totaliter eos a deo sepabat. sed pecca-
bant sub deo id est sub fide vnius dei etiā si peccarēt mor-
taliter vel sub caritate dei cum peccabant ventraliter. Et
vtraq; harum expositionū potest cōfari tertia q; magis vt
detur ad intentionē apli ptinere. Dixerat enim q; p vni-
uū hoīem peccatū in hūc mundum intrauit et quia peccatū
est transgressio legis diuine. posset alicui videri q; hoc
nō esset verū quantum ad tempus ante legem presertim
cū supra quarto dixerit. Vbi nō ē lex nec puaricatio. Et
ideo posset aliquis credere q; non p vnum hominem pec-
catum in mūdum intrauit sed magis per legem. Et ideo
ad hoc excludendū dicit. q; vsq; ad legem id ē tēpus an-
te legem pctm erat in mūdo. et originale et actuale. non
tñ erat peccatū cognituz. presertim qst a deo puniendū.
Et hoc ē qd subdit. Peccatū autē nō imputabatur scz q;
si contra deum existens. cū lex scz diuinitus data nō esset
fuerunt enim aliqui vt phūs dicit in quito ethi. q; credi-
derunt q; nihil est iustū naturaliter et p cōsequēs nec inius-
tum. sed p solā positionē legis humane. Et fm hoc non
imputabāt aliq; pctm qst cōtrā deum existēs. et picipue
peccatū originale id est nō cognoscebāt. Sed q; ista repus-
tatio hoīm esset falsa ostēdit per effectum q; mors corpora-
lis regnauit ab adam p quem intrauit originale pctm in
mūdū vsq; ad moysen sub quo data fuit lex. et ita cum
mors sit effectus peccati picipue originalis. manifestum
est q; ante legem fuit peccatū originale in mundo. Et ne
aliquis dicat q; moriebantur ppter peccata actualia. ad

Ad Romanos

hoc excludendū dicit q̄ regnauit etiam in eos q̄ non peccauerunt p̄p̄rio actu sc̄z p̄ ueros et etiā i iustos q̄ nō peccauerūt mortaliter q̄ t̄n peccauerunt in p̄rio hoīe vt supra dicitur est. Et ideo subdit. In similitudinē p̄nariationis ade inq̄ntum similitudinē illius pecc̄i traxerunt p̄ oīs gēnē simul cū similitudine nature. Et dicit q̄ moriebatur absq̄ p̄p̄rio peccato: demōstrat q̄ i eis erat diffusa silitudo peccati ade p̄ originē. Et hoc est q̄d ap̄lus manifestare int̄dit sc̄z q̄ p̄ adam peccatū originale in mūdum intrauit. Deinde cū dicit. Qui est forma futuri rē. exponit similitudinem que intelligebatur in aduerbio. sicut. Cū dicit. qui sc̄z adam est forma id ē figura quedā futuri id ē x̄pi tamē p̄ cōtrariū. Nam sicut p̄ adam peccatum r̄ mors in modum intrauit: ita p̄ x̄pm intrauit iusticia et vita. 1. corin. 15. Primus homo de terra terrenus. sc̄dus d̄ celo celestis. Sunt autē et alie similitudines inter x̄pm et adā q̄ sc̄z sicut corpus ade formatū sine coitu ita r̄ corpus christi de uirgine et sicut de latere dormiētis sumpta est mulier ita ex latere x̄pi dormiētis in cruce fluxit sanguis r̄ aqua vt dicitur Job. 19. que significat sacramenta quibus est formata ecclesia.

Lectio quinta.

Sed non sicut delictum ita et donum. Si enim vnus delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia vnus hoīs iesu christi in plures abundauit. Et nō sicut per vnum peccatum ita et donum. Nam iudicium quidem ex vno in cōdemnationem. gratia autē ex multis delictis in iustificationem. Si enim vnus delicto mors regnauit per vnum: multo magis abundantiam gratie et donationis et iusticie accipientes in vita regnabūt per vnum iesum x̄pm. Igitur sicut per vni⁹ delictum in omnes homines in cōdēpnationem: sic et per vni⁹ iusticiam in omnes hoīes in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam vnus hoīs peccatores constituti sunt multi: ita et per vnus obediētiā iusti constituentur multi.

Postq̄ ap̄lus posuit ingressū peccati in hunc modum: h̄ agit de p̄gressu ḡe abolentis peccatū. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quōd per x̄pi gr̄am remouit est peccatū q̄d p̄ vnū hoīem in mūdum intrauit. sc̄do ostēdit quomōd per gratiā x̄pi peccatū est remouit q̄d lege adueniēte su perhabūdauerat ibi. Lex autē subintrauit rē. Ostēdit autem q̄ per gratiam x̄pi remouet peccatū p̄ adam introductum in mūdum. cōparādo gratiam x̄pi peccato ade quia sc̄ilicet plus potest gr̄a x̄pi i bono q̄ peccatū ade in malo. Et circa hoc duo facit. primo comparat ip̄as causas sc̄z gr̄az x̄pi peccato ade. sc̄do ponit cōparationem eaz̄ q̄ntuz ad effectus ibi. Et nō sicut p̄ vnum rē. Circa primuz duo facit. primo p̄ponit cōparationē. sc̄do manifestat eam ibi. Si enim vnus rē. Dicit ergo primo. Dicitū est q̄ adā est forma futuri. Sed non sicut delictum rē. Quasi dicat. non est estimandum q̄ tante efficacie sit delictuz ade quā te ē gr̄e donū x̄pi. Quis ratio ista q̄ peccatū p̄cedit ex infirmitate voluntatis humane. gratia autē p̄cedit ex immensitate bonitatis diuine quā manifestū est voluntati humane preferri infirme preferri. Et ideo virtus gratie dei ex

cedit omne peccatū. Et ideo dicebat dauid. Miserere mei deus sc̄dm magnam misericordiā tuā. Et p̄pter hoc iuste reprobat̄ verbum cayn gen. 4 dicens. Maior est iniquitas mea rē. Deinde cū dicit. Si enim vnus rē. manifestat q̄d dixerat sc̄z q̄ donū gratie dei excedit delictū ade dicens. Si enim delicto vnus sc̄z ade multi mortui sunt id est si ex delicto ade peccatū et mors trāsīuit in multos alios. q̄ in omnes q̄ in eo peccauerunt. multo magis gratia dei et donum id ē gratiā dei donū. vt ly. r̄ expositiue tenatur. Al gratia dei refert̄ ad remissionē peccati. supra eodē. Iustificari gratiā p̄ gr̄az ipsi⁹ rē. Donū autē refert̄ ad bona sup̄addita vltra remissionem peccatū. vt dicit in p̄s. sc̄dm aliam litterā. P̄cedit oīs bona hominibus multo inq̄ magis huiusmodi gratia et donū abundauit in plures id est in multos. Quanto enim aliquid est potentius tanto magis se potest ad multa extendere. Peccatum autem ade ad multos se extendit q̄d probatur per mortē. Ande signāter dicit q̄ vnus delicto multi mortui sunt. Mors enim argumentum est peccati originalis vt. d̄. dictum est ade. Quocirca die comederis rē. Gratia dei que ē fortior multo amplius ad multos extenditur. heb. 2. Qui multos filios in gloriā adduxit. Notandū est autē q̄ dicit. abundauit. q̄ non solum gr̄a dei p̄cessit in multos ad deletionem peccati p̄ adam in d̄nci. sed etiam ad peccata actualia delēda r̄ m̄ta alia bona cōsequēda. 2. corin. 9. Potēs est autē oīs omnē gratiā habūdare facere in vobis. Sic enim peccatū ex vno hoīe habundauit in multos ex prima suggestionē diaboli ita et gratia dei p̄ vnū hominē p̄cessit ad multos. Ande signāter addit. In gr̄a id est p̄ gratiā vnus hominis iesu x̄pi. Sic enim a deo gr̄a in multos effunditur: vt eam p̄ x̄pm accipiant in quo oīs plenitudo gratiarum inuenit̄ fm̄ illud. Jo. 1. De plenitudine eius omnes accepimus gratiam p̄ gr̄a. Sic autē legēda est littera fm̄ expositionem augi. vt hoc quod dicit plures. non accipiatur cōparatiue sed absolute. et ita vult q̄ attendatur cōparatio q̄ntū ad hoc q̄ si delictū vnus ade p̄cessit in multos. multo magis gr̄a vnus x̄pi in multos. Sed fm̄ ambrosium ly. plures accipiunt cōparatiue vt sit sensus q̄ delicto id ē peccato actuali vnus sc̄z ade multi nō oēs mortui sunt sc̄z morte peccati imitando sc̄z peccatū ipsius ade p̄ ydolatriā. vt supra exposuit est. Sap. 13. dicitur de ydolatriis. Infelices autē sunt et inter mortuos spes eoz̄. Et multo magis gratia dei habundauit in plures sc̄z q̄ in ydolatriis qui peccauerunt in similitudinem ade. q̄ nō solum eoz̄ peccata tolluntur p̄ gratiā x̄pi: sed etiā peccatū eoz̄ qui in fide vnus dei p̄manserunt. Ab. vltio Deponet iniquitates n̄ras r̄ p̄ficiet oīa peccata n̄ra. Deinde cum dicit. Et nō sicut rē. comparat x̄pi gratiam peccato ade q̄ntū ad effectum q̄ nō solum vtrūq̄ in multos redundat. sed etiā maiore effectū habet gratia x̄pi q̄ peccatū ade. Et circa hoc tria facit. primo p̄ponit q̄d int̄dit. sc̄do manifestat p̄positū ibi. Nam iudiciuz rē. tertio p̄bat ibi. Si enim vnus rē. Dicit ergo primo. Nō solū hoc dictuz est sc̄z q̄ christi gr̄a magis abundat in multos q̄ peccatū ade sed etiam in eis maiorem effectuz facit. Et hoc est q̄d dicit. Et nō sicut p̄ vnū peccatū ita et donū. Quasi dicat. Nō tant⁹ effect⁹ sequitur p̄ vnum peccatū ade in multis q̄ntuz cōsequitur in multis p̄ donū gr̄e x̄pi. Potētiore est cause potētiore est effect⁹. Cū dicitur sit gratiam esse potentiozem q̄ peccatū ade. p̄sequēs est q̄ maiore effectū efficiat. Deinde cū dicit. Nam iudiciū rē. manifestat q̄d dixerat dicens. Nam iudiciū. i. diuina punitio p̄cedit q̄dcm ex vno sc̄z peccato primi parentis in cōdemnationes sc̄z oīm hominū q̄ in illo peccate peccauerunt. fm̄ illud q̄d supra dictū est q̄ mors in oīs p̄transiit in quo omnes peccauerūt. gr̄a autē dei que dāe p̄ x̄pm p̄cedit ex multis delictis id est nō solū ex illo vno

originali sed etiam ex multis actualibus. In iustificatio-
nem id est perfectam emundationem. 1. cor. 6. Et hoc quidem
fuit aliquando sed abluti estis sed sanctificati estis sed iu-
stificati estis. Deinde cum dicit. Si enim ex vni⁹ q⁹. Pro-
bat quod dixerat scilicet quod gratia christi preedit ex multis de-
licis in iustificatione. et primo quidem hoc probat ex posteri-
ori. scilicet ex prioribus. Sicut enim dicitur. Circa primum conside-
randum est quod apertus in premissa comparatione non ponit si-
bi respondentia sed res eiusdem generis. Nam ex parte peccati
ponit condensationem que pertinet ad penam. ex parte autem
gratie ponit iustificationem que non pertinet ad premium sed ma-
gis ad meritum. Sic igitur apertus intendit per hoc quod di-
cit quod peccatum inducit condensationem ostendere quod gratia in-
ducit iustificationem. Et videtur tali ratione. Sicut condensa-
tio mortis preedit ex peccato primi parentis: ita regnum vite
preedit ex gratia christi. Nec enim duo uniformiter sibi correspon-
dent sed ad regnum vite nullus potest pervenire nisi per iustici-
am. ergo per gratiam christi homines iustificatur. primo ergo ponit
premissas. scilicet inferat conclusionem intentionem ibi. Igitur sic
per vnitus dicitur. primum autem propositionem proponit dicens. Si
enim ex delicto vnitus hominis mors regnavit per unum homi-
nem quod sicut supra eodem dicitur est per unum hominem peccatum in-
trauit et per peccatum mors. multo magis homines regnabunt in
vita sed eterna per unum iesum christum qui dicitur. 1. cor. 10. Ego
veni ut vitam habeant et abundantius habeant. precipiendo
sed eternitatem vite. quod quidem abundantia hic per regnum desig-
natur. Unde dicitur apoc. 20. Regnabunt cum christo annis
mille. i. eterno tempore. Minor autem designat interponen-
do abundantiam que nulla merita precedere possunt. et ideo ois
gratie deputatur. si enim ex operibus iam non ex gratia videtur
dicitur infra. Quod autem dicitur donationis referendum est ad
dona gratiarum quibus homines perveniunt in bona. Hester. 2.
Arguitur est dona iuxta magnificentiam principales dicitur. Quod
autem dicitur iusticie referendum est ad rectitudinem opum. 1. cor.
1. Qui factus est nobis a deo iusticia. Deinde cum dicitur
Igitur sicut dicitur. Inferat conclusionem intentionem que idem conti-
net cum eo quod supra premissum est. videlicet quod sicut per unum
delictum adeo divinum iudicium peccati in ois homines
qui carnaliter nascuntur in condensationem mortis. sic et per
vnius sed iustitiam christi divina gratia preedit in ois homi-
nes in iustificationem vite id est que dicit ad vitas. Sed
videtur hoc esse falsum. Non enim ois homines iusti-
ficantur per christum. sicut omnes homines moriuntur per adam.
Sed dicendum quod intelligendum est quod sicut omnes homines
qui nascuntur carnaliter ex adam incurrunt condensationem
per eius peccatum: ita omnes qui renascuntur spiritualiter per
christum adipiscuntur iustificationem vite. quia ut dicitur. 1. cor.
3. nisi quis renatus fuerit denuo ex aqua et spiritu sancto non
potest dicitur. Quamvis possit dici quod iustificatio christi transit
in iustificationem ois hominum quantum ad sufficientiam
licet quantum ad efficientiam preedit in solos fideles. Unde
dicitur. 1. thi. 4. Qui est salvator omnium hominum ma-
xime autem fidelium. Ex hoc autem quod hic dicitur accipere ve-
bemus quod sicut nullus moritur nisi per peccatum adeo: ita nul-
lus iustificatur nisi per iustitiam christi que quidem est per fidem ipsam
sicut illud quod supra dicitur est iusticia dei per fidem iesu christi
sicut in omnes qui credunt in eum. In eum autem crediderunt
homines non solum qui sunt post eius incarnationem: sed
etiam qui eius incarnationem precesserunt. Sicut enim nos
credimus eum natum et passum: ita ipsi crediderunt nasci-
turum et passurum. Unde eadem est fides nostra et eorum
2. corinth. 4. Habentes eundem fidei spiritum dicitur. Sic igitur
probatur est quod gratia christi preedit ad multorum iustificationem

ex posterioribus sed ex regno vite. Consequenter cum dicitur
Sicut enim dicitur. probat idem ex priori. Cause enim sunt similes
suis effectibus. Inobediencia autem primi parentis que habet
rationem iniusticie constituit peccatores et iniustos. Sic obe-
dientia christi que habet rationem iusticie constituit iustos. Et
hoc est quod supra dicitur est quod gratia preedit in ois homines in
iustificationem. Sed videtur esse dubium quod dicitur quod per inobe-
dientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi id est
omnes qui ab eo nascuntur secundum rationem feminalem. Primum
enim eius peccatum videtur fuisse supbia magis quam inobediencia.
sicut illud. Ezech. 10. Inimicum ois peccati supbia. Sed dicitur
dum est quod sicut ibidem dicitur inimicum supbie facit homines
apostatari a deo. quod sed prima pars supbie constituit in hoc
quod homo non vult subici: preceptis divinis quod ad inobedi-
entiam pertinet. Unde primum hominis peccatum fuisse videtur
inobediencia non secundum actum exteriorum sed secundum interio-
rem motum supbie quo voluit divino precepto contraire.
Unde et inobediencia dicitur arguitur gen. 3. Quia audisti vo-
cem uxoris tue et comediti de ligno de quo preceperam
tibi ne comederes dicitur. Obediencia autem christi hic dicitur
secundum quam precepto patris obediencia mortem sustinuit pro sa-
lute nostra. sicut illud. phil. 2. Factus est obediens usque ad
mortem dicitur. Nec est contrarium quod alibi dicitur christus ex carita-
te mortuus ut patet eph. 5. Quia hoc ipsum quod obediuit
processit ex dilectione quam habuit ad patrem et ad nos. Et
est attendendum quod per obedienciam et inobedienciam
probatur nos per unum peccatores efficiet et per unum iustificari
quia iusticia legalis que est omnis virtus attenditur in
observatione preceptorum legis. quod pertinet ad rationem
obediencie. Iniusticia autem illegalis que est omnis malitia
ut dicitur in. 5. ethicoz. attenditur in transgressionem ma-
datorum legis que pertinet ad rationem inobediencie. Sic
ergo convenienter dicitur quod per inobedienciam constituuntur
homines iusti et per inobedienciam peccatores.

Lectio sexta

HEx autem subintravit ut abunda-
ret delictum. Ubi autem abunda-
vit delictum. super abundavit et gra-
tia. ut sicut regnavit peccatum in mortem:
ita et gratia regnet per iustitiam in vitam
eternam. per iesum christum dominum nostrum.

Postquam apostolus ostendit quod per donum gratie christi subtrahi-
tur peccatum quod per adam in hunc mundum intraverat: hic
ostendit quod per gratiam christi tollitur peccatum quod lege
superveniente abundaverat. Et circa hoc duo facit. pri-
mo ponit abundantiam peccati que fuit per legem. scilicet
absolutionem peccati que est per gratiam christi ibi. Ubi ab-
undavit dicitur. Dicit ergo primo. dictum est quod per obedi-
entiam vnius hominis iusti constituuntur multi. non autem lex hoc
facere potuit sed potius lex subintravit ut superabundaret
delictum. Circa quod apostolus dictum duplex occurrit dubitatio.
Primo quidem de hoc quod dicitur legem subintrasse id est la-
terenter intrasse post culpam originalem et actualem. vel post
naturalem legem ut glo. dicit. Non enim lex occulte intras-
sit sed manifeste data fuit sicut illud. 1. thi. 18. Non in abscon-
dito locutus sum. Respondendum est ergo quod licet ipsa legislatio
fuerit data in manifesto: tamen mysteria legis erant in oc-
culto: et precipue quo ad intentionem dei circa legem feren-
dam que peccatum ostenderet non sanaret: sicut illud infra.
11. Quis cognovit sensum domini dicitur. Potest etiam dici
quod lex subintravit. i. quasi media intravit inter peccatum ho-
minis et donum gratie christi: quorum utriusque supra dixerat per
unum ad plures transisse. Secunda autem dubitatio est de hoc
quod dicitur legem subintrasse ut abundaret delictum. Sic est

Ad Romanos

videtur q̄ abundantia delicti sit finis legis. et ita sequitur q̄ lex sit mala: quia cui⁹ finis malus est ipsum quoq; malum est. et hoc est contra illud. 1. **1. 1.** Scimus quidem q̄ lex bona est etc. Ad hoc aut̄ respondet in glosa triplex. **Primo** quidē vt dicamus q̄ ly. vt. non ponitur causaliter s; consecutiue. Non em̄ ad hoc fuit data lex vt. peccatum abūdaret quin potius lex quantum in se fuit peccatū prohibuit. fm̄ illud ps̄. In corde meo abscondi eloquia tua vt non peccem tibi. **Sed** lege data consecuta est abundantia delictorum dupliciter. **Quo** quidē modo quantum ad peccatorū multitudinē. lex em̄ licet peccatum demonstret peccati tamē concupiscentiā nō auferbat. **Cum** aut̄ alicui prohibet id quod concupiscit. vehemētius in concupiscentiā illius exardescit. sicut et fluius apposita obice fortius fluit et obicem frangit. **Cuius** ratio potest eē triplex. **Qua** quidē illō qd̄ subiacet hominis potestati nō reputat illōs p̄ magno sed illud qd̄ est extra hominis potestatem. apprehendit ab homine quasi magnū. **Prohibitō** aut̄ eius qd̄ concupiscit ponit illud qd̄ prohibet quasi extra hominis potestatem. et ideo concupiscentia magis exardescit in rem concupitā dum prohibet. **Secunda** ratio est quia interiores affectiones quādo interius retinent ita q̄ experius non vertitur ex hoc ipso magis interius incendit. sicut patet in dolore et ira que dum interius clausa tenent magis augent. si aut̄ exterius quoquo modo prodeat: eorum virtus diminuit. **prohibitō** aut̄ ppter timores pene cogit hominē vt concupiscentiā suā ad exteriora non producat. et ideo ipsa concupiscentia interius retenta magis inflamat. **Tertia** ratio est q̄ illud qd̄ non est nobis prohibitum apprehendimus quasi possibile fieri quādo cūq; nobis placuerit. et ideo multoties oportunitate existente illud vitamus: sed quādo aliquod est prohibitu apprehendit a nobis vt non seip̄ a nobis haberi possit. et ideo quādo oportunitas dat sine timore pene illud cōsequēdi promptiores ad hoc sumus. **Et** inde est q̄ data lege que concupiscentie vsu prohibebat et tñ ipsam concupiscentiā nō mitigabat. concupiscentia ipsa magis feruenter homines ad peccata ducebat. **Unde** dicit. **Ezech. 5.** Ita est hierusalē in medio gentiū posui eam et in circuitu eius terras. et cōtempit iudicia mea vt plus esset impia q̄ gētes. **Sed** fm̄ hoc videt q̄ omnis lex humana que gratiam nō cōfert diminuit concupiscentiā: faciat abundare peccata. quod est contra intentiones legislatorū quia ad hoc tendunt vt ciues faciant bonos. vt patet p̄ p̄bm et ethicoz. **Sed** dicit q̄ alia est intentio legis humane et alia legis diuine. **Lex** em̄ humana refert ad humanū iudiciū qd̄ est de exterioribus actibus. sed lex diuina refert ad diuinū iudiciū quod est de interiorio motibus cordis. fm̄ illud. 1. **Reg. 36.** Homo videt ea que parent: sed deus intuet̄ cor. **Sic** igit̄ lex humana suam intentionē consequit̄ dum p̄ prohibente et non auferente concupiscentiā. **Sciendū** tamen q̄ sic p̄bus dicit in quarto ethicoz. **Prohibitō** legis licet illos qui sunt male dispositi cohibeat ab exterioribus peccatis solo pene timore. quosdam tamē bene dispositos inducit p̄ amorem virtutis. sed ista bona dispositio quātum ad aliqd̄ potest esse a natura: sed eius perfectio nō est nisi p̄ gratiā. ex qua contingit q̄ etiam lege veteri data nō in omnib; peccatū abundat sed in pluribus. **Quidā** vero lege prohibete et gratia vltiori adiuuante ad p̄fectionē virtutis tempore puenerūt fm̄ illō **Eccl. 4.4.** Laudem⁹ viros glōsosos etc. **Et** infra **Doctores** magnos virtute. sc̄do sup̄ abundavit delictū lege supueniete q̄m ad virtutē reatus. **Sicut** em̄

fuit peccatū ubi accessit p̄uariatio non tantū legis nature sed etiā legis scripte. **Unde** supra. 4. dicit̄ est q̄ vbi non est lex nec p̄uariatio. **Secundo** aut̄ potest respōderi vt dicat q̄ ly vt teneat causaliter. ita tamē q̄ loquat̄ ap̄lus de abundantia delicti fm̄ q̄ est in nostra cognitiōe vt sit sensus. lex subintravit vt abūdaret delictū. i. vt abundantius delictū cognosceret fm̄ modū loquendi quo dicit̄ aliqd̄ fieri cū inotescit. **Tñ** sup̄ dicit̄ ē q̄ p̄ legē ē cognitio p̄ctū. **Tertio** mō pot̄ exponi ita q̄ ly vt teneat causaliter ita tamen q̄ abundantia delicti non intelligat̄ finis legis subintrantis. sed id qd̄ ex abundantia delicti sequit̄. s. hu miliario hominis. **Lex** em̄ subintrante abūdavit delictū vt dicit̄ est in prima expositione. **Ex** qua quidem delicti abundantia consecuta est q̄ homo infirmitatē suam recognoscens humillet̄. **Dicebat** em̄ homo superbus de virtutibus suis presumens. **Nō** deest qui implet sed deest qui subeat. fm̄ illud **Exo. 24.** Omnia que locutus est dñs faciemus et ei obediemus. **Sed** quādo lege data consecuta est multitudo delictorū homo suā infirmitatē cognouit ad obseruantia legis fm̄ illud **Isa. 9.** Infirmitas homo et exitus temporis etc. **Intentio** ergo dci legem dantis nō terminatur ad abundantia peccatorū sed ad humilitatē hominis ppter quā pmisit abundare delicta. **Sic** ergo quia hoc erat occultuz signāter quantum ad hoc dicit q̄ lex subintravit. **Quia** vero hoc agitur de lege et fine legis duo consideranda occurrunt. primo quidē quot modis lex dicitur. secundo quis sit finis legis. **Arca** primū sciendū ē q̄ lex vno modo dicit̄ tota scriptura veteris testamēti fm̄ illud **Jo. 15.** Et impleat sermo eoz qui in lege eozū scriptus est quia odio habuerunt me gratis. cū tamē hoc scriptuz sit in ps̄. **Quō** vero dicit̄ lex scriptura quōq; libroz moysi. fm̄ illud **Deut. 33.** Legē precepit nobis moyses. **Tertio** dicit̄ lex decalogus preceptorū fm̄ illud **Exo. 24.** Dabo tibi duas tabulas lapideas et legem ac mandata que scripsi vt doceas. **Quarto** dicit̄ lex tora p̄nentia cerimonialiū. fm̄ illud **Heb. 7.** Ambra habens lex futurorū bonoz. **Quinto** dicit̄ lex aliqd̄ speciale preceptum cerimoniale fm̄ illud **Leui. 7.** Hec est lex hostie pacificorum. **Sumitur** aut̄ hic lex ab ap̄lo cōmunitur quantum ad totam doctrinā legis moysi. i. quātū ad moralia et cerimonialia precepta. quia sc̄z p̄ cerimonias legis non dabat gratia p̄ quā hō adiuuaret ad implenda precepta moralia concupia diminuta. **Arca** finē aut̄ legis sciendū ē q̄ in pp̄lo iudeoz tria fuerūt hoim genera sicut et in quolibet alio populo sc̄z durj. i. peccatores et rebelles. p̄ficiētes et p̄fecti. quantum igit̄ ad duos lex fuit data in flagellū et quantum ad peccata moralia a d̄ quozū obseruantia cogebantur p̄ pene cōminationē. vt patet **Leui. 2.** et quātum ad cerimonialia que ideo sunt multiplicata ne liceret eis dijs alienis alius cultū supaddere. **Exe. 20.** In manu vaila et brachio extendo et in supore effuso regnabo sup vos. **Sed** p̄ficiētib; qui dicunt̄ mediocres lex fuit in pedagogum fm̄ illud **Gal. 3.** **Ac** pedagogus noster fuit in gbr̄sto. et hoc quantum ad cerimonialia quibus continebant̄ in diuino cultu. et quantum ad moralia quib; ad iusticiā p̄mouebant̄. **Perfectis** aut̄ fuit quantum ad cerimonialia quidē in signum. fm̄ illud **Exe. 20.** **Sab** bata mea dedi eis vt essent signū inter me et c. **Quantū** ad moralia vero in solacium. fm̄ illud infra. 7. **Condelector** legi dei fm̄ interiorē hoies. **Deinde** cū dicit̄. **Ubi** abūdavit etc. **Obstedit** quō per gratiam tollitur abundantia delictorū. et primo ponit gratie abundantiam. secundo ostendit abundantis gratie effectū ibi. **Et** sicut regnauit etc. **Dicit** ergo primo. dicit̄ est q̄ lege subintrante abundavit delictū: nec tamē ppter hoc impeditur diuinū p̄positum de salute iudeoz et totius humani generis quia ubi abundavit delictū. i. in hu

miano genere et specialiter in iudeis supabundauit et gratia scilicet christi condonantis peccata. 2. Cor. 9. Potens est deus omnes gratiam abundante facere in vobis. Eius autem quod hic dicitur duplex ratio assignari potest. Una quidem ex iustitiae gratie. Sicut enim magnitudine morbi non sanat nisi fortis et efficax medicina. ita requirebat abundans gratia ad hoc ut sanaret abundantiam delictorum. Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa et cetera. Alia ratio sumi potest ex dispositione peccantis qui dum magnitudine peccatorum suorum recogit quos quidem desparat et premitur. sicut illud prover. 28. Impius cum in profundum est. Quandoque vero per auxilium diuini ex consideratione suorum peccatorum magis humiliat et maiorem consequitur gratiam. sicut illud psalmi. Multiplacate sunt infirmitates eorum postea accelerauerunt. Deinde cum dicitur. Et sicut regnavit peccatum in mortem et cetera. ostendit effectum gratie abundantantis. qui quidem est per oppositum respondens effectui peccati. ut scilicet peccatum introductum per primum hominem et abundans per legem regnavit. id est plenum dominium in homines obtinuit et hoc quod vis duceret eos in mortem temporales et eternam infra. 6. Stipendia peccati mors. Ita et gratia dei regnet id est plene dicitur in nobis per iustitiam quam sicut in nobis facit. supra eodem. Iustificati gratia per gratiam ipsius. et hoc quod nos ducat in vitam eternam. sicut illud infra. 6. Gratia dei vita eterna. Et hoc totum est per iesum christum dominum nostrum qui est datus gratie. sicut illud Jo. 1. Gratia et veritas per iesum christum facta est. Et etiam iusticia. 1. cor. 1. Qui factus est nobis iusticia a deo. et datus vite eterne. Jo. 1. Ego vitam eternam do eis.

Incipit capitulum sextum.

Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato: quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres: quia quicumque baptizati sumus in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem. ut quomodo christus surrexit a mortuis per gloriam patris. ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si enim coplantati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus.

Postquam apostolus ostendit quod gratiam christi liberamur a peccato preterito tam introducto per primum hominem quam etiam abundanti per legem. hic ostendit quod per gratiam christi datur nobis facultas ad resistendum peccatis futuris. Et circa hoc duo facit. primo ponit questionem ex premissis ortam. secundo soluit eam ibi. Absit si enim dicitur. Dixerat autem supra quod ubi abundauit delictum supabundauit et gratia. quod quidem aliquis posset male intelligere quasi abundantia delicti esset causa supabundantis gratiarum. et ideo inducit questionem dicens. Quid ergo dicemus? Nunquid permanebimus in peccato ut gratia abundet? Quod quidem oporteret dicere si abundantia delicti esset causa gratie abundantantis. et non sola occasio ut supra dictum est. Unde et supra. 3. apostolus dixit. Sic ut blasphemamur. et sicut aiunt quidam nos dicere: faciamus mala ut eueniant nobis bona. Ite. 2. Bene est omnibus qui preuertiunt et inique agunt. Deinde cum dicitur. Absit et cetera. soluit inductam questionem. Et primo assignat rationem quare non est nobis permanendum sub peccato. secundo excludit exhortationes intentas ibi. Non ergo regnet et cetera. Circa primum duo facit. primo assignat rationes quare non sit in peccato permanendum. secundo ostendit nobis inesse facultatem ad

hoc quod non sub peccato maneamus ibi. Hoc scientes et cetera. Circa primum ponit talem rationem. Si sumus mortui a peccato non debemus viuere in illo. sed mortui sumus a peccato. ergo non debemus viuere in peccato. Circa hoc ergo quatuor facit. primo ponit conditionalem. secundo probat antecedens ibi. An ignoratis et cetera. tertio concludit consequens ibi. Et quod christus et cetera. quarto probat necessitatem consequentie ibi. Si enim coplantati et cetera. Dicit ergo primo. Absit scilicet quod hac intentione permanendum sit in peccato ut gratia abundet. quod ut dicitur Eccl. 1. 5. Memini mandauit deus impie agere. et huius ratio est: Si enim mortui sumus peccato per hoc. scilicet quod peccatum est mortificatum in nobis quod adhuc in illo viuemus. Modo enim naturalis ordo rerum habet ut a morte redeat ad vitam. Psal. 26. Mortuos non viuunt et cetera. Cast. 5. Lauit pedes meos et cetera. Deinde cum dicitur. An ignoratis et cetera. probat antecedens scilicet quod fideles sunt mortui peccato. et primo proponit medium ad propositum ostendendum. secundo manifestat medium inductum ibi. Consepulti enim sumus et cetera. Dicit ergo primo. An ignoratis. Quasi dicat. Quod vobis proponendum est est adeo manifestum quod illud vobis ignorare non licet. 1. Cor. 14. Si quis ignorat ignorabit. Quia quicumque baptizati sumus in christo iesu. Quod intelligit tripliciter. Primo modo sicut institutionem iesu christi. Matth. ultimo. Docete omnes gentes baptizantes eos et cetera. Secundo per inuocationem iesu christi. Act. 8. In nomine iesu christi baptizabant viri ac mulieres. Tertio in christo iesu. id est in quadam conformitate ad christum iesum. Gal. 3. Quicumque in christo iesu baptizati estis christum induistis. In morte ipsius baptizati sumus. id est in similitudine mortis eius quasi ipsam mortem christi in nobis representantes. 2. cor. 4. Semper mortificationem iesu christi in corpore nostro circumferentes. Gal. ultimo. Stigmata iesu in corpore meo porto. Et in morte ipsius. id est per virtutem mortis eius. Apoc. 1. Lauit nos a peccatis nostris. An de latere christi pendentes in cruce post mortem fluxit sanguis et aqua ut dicitur Jo. 19. Sic igitur mortis eius configuramur in quantum peccato mortuimus: sic ipse mortuus est vite mortali in qua erat similitudo peccati. licet non esset ibi peccatum. Ergo omnes qui sumus baptizati sumus mortui peccato. Deinde cum dicitur. Consepulti enim et cetera. probat propositum medium. scilicet quod omnes baptizemur in conformitate ad mortem christi dicens. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte. Quasi dicat. Sepultura non nisi mortuis debet. Matth. 8. Sintite mortuos sepelire mortuos suos. Per baptismum autem homines sepeliunt christo. id est conformantur sepulture ipsius. Sicut enim ille qui sepelitur ponit sub terra. ita ille qui baptizatur imergitur sub aqua. An et in baptismo sic trina imersio non solum propter fidem trinitatis: sed etiam ad representandum triduum sepulture christi. Et sicut triduum sepulture non facit nisi vna sepultura: ita trina imersio non facit nisi vnum baptismum. Et inde etiam est quod in sabbato sancto solentis baptismus in ecclesia celebratur quoniam commemorat sepulturam christi sicut et in vigilia penthecoste non solum solentis de spiritu sancto. ex cuius virtute aqua baptismi accipit vim purgandi. ut dicitur Jo. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et cetera. Est tamen considerandum quod corporaliter aliquis per mortem et postea sepelitur. sed spiritualiter sepultura baptismi causat mortem peccati. quod sacramentum nonne legis significat quod signat. Unde eius sepultura que fit per baptismum sit signum mortis peccati: mortem efficit in baptizato. Et hoc est quod dicitur quod sumus sepulti in mortem. ut per hoc ipsum quod signum sepulture christi in nobis accipimus consequimur mortem peccati. Deinde cum dicitur. Et quod christus. Infert consequens. scilicet quod non debemus viuere in peccato. ad hoc quidem inducit similitudinem ex resurrectione christi dicens. Et quod christus resurrexit a mortuis per gratiam patris. id est per virtutem patris ex quo ipse pater glorificat. sicut illud psalmi. Exurge gloria mea. Ita et nos in nouitate vite ambulemus. id est per bona opera vite procedamus. vita enim peccati